

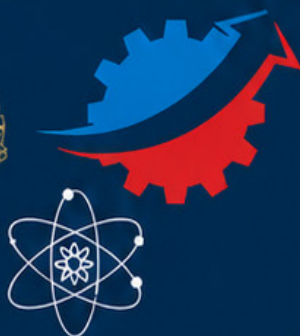
MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL

IYUL/7-SON, III-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ФИЛИАЛ В Г. ТАШКЕНТЕ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyul.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA KREDIT BOZORINI RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR.....	9
Javlanova Shaxnoza Djalolitdinovna	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN AYOLLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	14
Babaraimova Gulmira Zakirovna	
MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	20
Fazliyev Farrux Faxriddinovich	

MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Fazliyev Farrux Faxriddinovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Email: fara-0606@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda asosiy kapitalga investitsiyalarni jalb etishning zamonaviy holati va rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan. Tadqiqotda 2021–2025-yillarda asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar hajmi va o'sish sur'atlari, moliyalashtirish manbalari, markazlashgan va markazlashmagan investitsiyalar tarkibi, xorijiy investitsiyalar va kreditlarning ulushi, hududiy hamda iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha tarkibiy o'zgarishlar o'rganilgan. Tahlillar 2025-yilda investitsion faollikning yuqori darajada saqlanganini, ayniqsa, markazlashmagan va xorijiy manbalar hisobidan moliyalashtirishning roli sezilarli oshganini ko'rsatadi. Shuningdek, investitsiyalarni jalb etish samaradorligini oshirish, hududlar bo'yicha investitsion nomutanosibliklarni kamaytirish va yuqori qo'shilgan qiymat yaratuvchi tarmoqlarga kapital oqimini kuchaytirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: asosiy kapital, investitsiya, xorijiy investitsiya, xorijiy kredit, markazlashgan investitsiya, markazlashmagan investitsiya, investitsion faollik, hududiy investitsiya, ishlab chiqarish sanoati, investitsion siyosat.

Аннотация: В данной статье проанализированы современное состояние и тенденции развития привлечения инвестиций в основной капитал в Узбекистане. В исследовании изучены объемы и темпы роста инвестиций в основной капитал в 2021–2025 годах, источники финансирования, структура централизованных и децентрализованных инвестиций, доля иностранных инвестиций и кредитов, а также структурные изменения в разрезе регионов и видов экономической деятельности. Анализ показывает, что в 2025 году инвестиционная активность сохранялась на высоком уровне, при этом особенно заметно возросла роль финансирования за счет децентрализованных и иностранных источников. Кроме того, разработаны предложения по повышению эффективности привлечения инвестиций, сокращению территориальных инвестиционных диспропорций и усилению притока капитала в отрасли, создающие высокую добавленную стоимость.

Ключевые слова: основной капитал, инвестиции, иностранные инвестиции, иностранный кредит, централизованные инвестиции, децентрализованные инвестиции, инвестиционная активность, региональные инвестиции, обрабатывающая промышленность, инвестиционная политика.

Abstract: This article analyzes the current state and development trends of attracting investment in fixed capital in Uzbekistan. The study examines the volume and growth rates of fixed capital investment during 2021–2025, sources of financing, the structure of centralized and decentralized investments, the share of foreign investment and loans, as well as structural changes by region and type of economic activity. The analysis shows that investment activity remained at a high level in 2025, with the role of financing from decentralized and foreign sources increasing particularly significantly. In addition, proposals have been developed to improve the efficiency of attracting investment, reduce regional investment disparities, and strengthen capital flows into sectors that create high added value.

Keywords: fixed capital, investment, foreign investment, foreign loans, centralized investment, decentralized investment, investment activity, regional investment, manufacturing industry, investment policy.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida investitsiya oqimlari uchun raqobatning kuchayishi, global ishlab chiqarish zanjirlarining qayta shakllanishi, texnologik transformatsiya va "yashil" iqtisodiyotga o'tish jarayonlari milliy iqtisodiyotlarga xorijiy investitsiyalarni samarali jalb qilish masalasining ahamiyatini yanada oshirmoqda. Xorijiy investitsiyalar mamlakat iqtisodiyotiga qo'shimcha moliyaviy resurslarni jalb etish bilan bir qatorda, zamonaviy texnologiyalar, ilg'or boshqaruv tajribasi, yangi bozorlar va yuqori malakali kadrlar salohiyatini olib kirish orqali iqtisodiy o'sishning muhim omili sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois, investitsiyalarni jalb qilishda faqat moliyaviy rag'batlardan foydalanish emas, balki barqaror institutsional muhit, samarali davlat boshqaruvi, rivojlangan

infratuzilma, qulay soliq va bojxona mexanizmlari hamda investor huquqlarini ishonchli himoya qilish tizimini shakllantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda investitsiya muhitini yaxshilash, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini ko'paytirish, xususiyl sektorning investitsion faolligini rag'batlantirish, maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini takomillashtirish va davlat-xususiyl sheriklik mexanizmlarini kengaytirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Investitsiya jarayonlarini raqamlashtirish, ruxsat berish tartib-taomillarini soddalashtirish, "yagona darcha" tamoyilini joriyl etish, soliq va bojxona preferensiyalarini qo'llash hamda investorlarga institutsional ko'mak ko'rsatish mamlakat investitsion jozibadorligini oshirishning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylandi.

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish hajmining o'sishi ulardan foydalanish samaradorligi masalasining ham ahamiyatini oshirmoqda. Investitsiyalarning hududlar va tarmoqlar kesimida keng qamrovli taqsimlanishi, ayrim imtiyozlarning iqtisodiy samaradorligini baholash mexanizmlarining takomillashib borayotgani, investitsiya loyihalarini amalga oshirishda infratuzilmaviyl va institutsional imkoniyatlarning kengayishi, shuningdek, jalb etilgan kapitalning eksport, bandlik, mahalliy lashtirish va texnologik yangilanishga ta'sirini kompleks baholash imkoniyatlarining kengayishi kuzatilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish siyosatini nafaqat kapital hajmini ko'paytirishga, balki uning iqtisodiy, texnologik va ijtimoiyl samaradorligini oshirishga yo'naltirish maqsadga muvofiq.

Zamonaviyl sharoitda xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning tashkiliyl-iqtisodiy mexanizmi davlatning investitsiya siyosati, institutsional qo'llab-quvvatlash tizimi, soliq va bojxona rag'batlari, maxsus iqtisodiy zonalar, davlat-xususiyl sheriklik, moliyaviyl infratuzilma, investitsiya loyihalarini saralash va monitoring qilish hamda investorlarga postinvestitsion xizmat ko'rsatish mexanizmlarining o'zaro uyg'un tizimini qamrab olishi lozim. Mazkur elementlar o'rtasidagi samarali o'zaro bog'liqlik xorijiy kapitalni jalb qilish bilan birga, uni ustuvor tarmoqlar va hududlarga yo'naltirish imkonini beradi.

Shundan kelib chiqib, ushbu maqolaning maqsadi milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning amaldagi tashkiliyl-iqtisodiy mexanizmlarini tahlil qilish hamda ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiyl-amaliyl taklif va tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning institutsional va iqtisodiy omillari, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash vositalari, soliq va bojxona rag'batlari, hududiy va tarmoq xususiyatlari hamda investitsiyalarning natijadorligini baholash masalalari o'rganiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning tashkiliyl-iqtisodiy asoslari, investitsion muhitni yaxshilash, investitsion jozibadorlikni oshirish, maxsus iqtisodiy zonalar faoliyatini rivojlantirish hamda soliq va boshqa iqtisodiy rag'batlarning investitsiya faolligiga ta'siri masalalari xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan.

Xorijiy tadqiqotchilardan T. Farole va G. Akinci maxsus iqtisodiy zonalarining rivojlanish xususiyatlari, ularning investitsiyalarni jalb qilish, ish o'rirlari yaratish va tashqi savdoni rag'batlantirishdagi ahamiyatini o'rgangan. Mualliflar maxsus iqtisodiy zonalar samaradorligi faqat soliq va bojxona imtiyozlariga emas, balki institutsional boshqaruv, infratuzilma sifati va milliy iqtisodiyot bilan integratsiya darajasiga ham bog'liqligini ta'kidlaydilar. [1] D.Z. Zeng xalqaro tajriba, xususan, Xitoy va Afrika mamlakatlari misolida maxsus iqtisodiy zonalarini tashkil etish va rivojlantirish mexanizmlarini tahlil qilib, ularning muvaffaqiyatida qulay investitsion muhit, rivojlangan infratuzilma, samarali boshqaruv va mahalliy iqtisodiyot bilan ishlab chiqarish aloqalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etishini asoslagan. [2] Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda soliq rag'batlarining o'rni A. Klemm va S. Van Parys tadqiqotlarida ham atroflicha o'rganilgan. Mualliflar 40 dan ortiq rivojlanayotgan davlatlar ma'lumotlari asosida soliq stavkalari, soliq ta'tillari va boshqa rag'batlantirish vositalarining to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarga ta'sirini ekonometrik jihatdan baholagan. Natijalar ayrim soliq rag'batlari PII oqimlariga ta'sir ko'rsatishi mumkinligini, biroq ular har doim ham yalpi xususiyl investitsiyalar va iqtisodiy o'sishni ta'minlamasligini ko'rsatgan. [3] L.T. Wells Jr., N.J. Allen, J. Morisset va N.F. Pirnia ishlarida esa davlatlarning xorijiy kapital uchun raqobatda soliq imtiyozlaridan foydalanishi tanqidiyl nuqtayi nazardan tahlil qilingan. Ular investitsion qarorlarni qabul qilishda soliq imtiyozlari bilan bir qatorda makroiqtisodiy barqarorlik, infratuzilma, bozor hajmi va institutsional muhit kabi omillar ko'p hollarda muhimroq ahamiyat kasb etishini ko'rsatgan. [4]

O'zbekistonlik olimlardan A.V. Vahobov, Sh.X. Xojibakiyev va N.G. Mo'minov xorijiy investitsiyalarning iqtisodiy mazmuni, shakllari, manbalari va ularni milliy iqtisodiyotga jalb qilishning nazariyl-amaliyl jihatlarini tadqiq etgan. [5] M.A. Raymjonova O'zbekistonda erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb qilishning nazariyl asoslari, amaldagi holati va rivojlanish istiqbollarini o'rgangan. [6] J.I. Karimqulov erkin iqtisodiy hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rivojlantirish yo'nalishlarini tadqiq etib, ularning investitsion jozibadorligini

oshirishga qaratilgan mexanizmlarni asoslagan.[7] D.Yu. Xujamqulov esa erkin iqtisodiy hududlarning tashkiliy-iqtisodiy asoslari, ularni tashkil etish va faoliyat yuritish xususiyatlarini yoritgan.[8] Ushbu manbalarning bibliografik ma'lumotlari zamonaviy ilmiy adabiyotlarda ham keltirilgan.

Mazkur muammoning hududiy va korxonalar darajasidagi ayrim jihatlarini L.V. Buranova tadqiqotlarida ham o'rganilgan. Xususan, muallifning «Investitsionnaya privlekatelnost Surxandarinskoy oblasti i ukrepleniye yeyo finansovoy bazy» nomli ishida Surxondaryo viloyatining investitsion jozibadorligi va uning moliyaviy bazasini mustahkamlash masalalari tadqiq etilgan.[9] Shuningdek, L.V. Buranovaning «Vliyaniye nalogooblojeniya na investitsionnyu aktivnost promyshlennyykh predpriyatiy v Uzbekistane» nomli tadqiqotida sanoat korxonalarining investitsion, moliyaviy va soliq salohiyati o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilingan. Tadqiqotda investitsion faollik, ishlab chiqarish natijalari, mahalliyashtirish va moliyaviy salohiyatning o'zaro ta'siri ekonometrik usullar yordamida baholangan.[10] Muallifning boshqa ishlarida ham hududning moliyaviy salohiyati, uni shakllantiruvchi omillar va sanoat korxonalarining ishlab chiqarish samaradorligi bilan bog'liq masalalar yoritilgan. Jumladan, «Finansovyy potentsial regiona: ponyatiye, suynost i znachenkiye dlya razvitiya Surxandarinskoy oblasti» maqolasida hudud moliyaviy salohiyatini baholashning nazariy va metodik jihatlarini asoslagan,[11] sanoat korxonalari xarajatlarini qisqartirish va hudud moliyaviy salohiyatini mustahkamlashga bag'ishlangan tadqiqotda esa ishlab chiqarish hajmi va moliyaviy natijalar o'rtasidagi bog'liqlik ekonometrik modellar asosida baholangan.[12]

Shunday qilib, mavjud ilmiy ishlar xorijiy investitsiyalarni jalb qilish muammosining turli jihatlarini — investitsion muhit, soliq rag'batlari, maxsus iqtisodiy zonalar, hududiy investitsion jozibadorlik va korxonalar investitsion faolligini qamrab olgan. Biroq xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini davlat qo'llab-quvvatlashi, institutsional infratuzilma, soliq va bojxona rag'batlari, hududiy jozibadorlik, postinvestitsion xizmat ko'rsatish hamda investitsiya natijadorligini yagona tizimda o'zaro bog'liq holda baholash masalalari yetarlicha kompleks tadqiq etilmagan. Shu jihat mazkur tadqiqot yo'nalishining ilmiy zaruratini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda statistik, dinamik, qiyosiy, tizimli va tarkibiy tahlil usullaridan foydalanildi. Statistik tahlil orqali 2021–2025-yillarda asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi va o'sish sur'atlari o'rganildi. Tarkibiy tahlil asosida investitsiyalarning moliyalashtirish manbalari, hududlar va iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha taqsimlanishi baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda 2021–2025-yillarda asosiy kapitalga investitsiyalar hajmining barqaror o'sishi kuzatildi. 2021-yilda ushbu ko'rsatkich 236,6 trln so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2025-yilga kelib 591,1 trln so'mga yetgan. Demak, besh yil davomida investitsiyalar hajmi qariyb 2,5 barobarga oshgan. Ayniqsa, 2023–2024-yillarda investitsion faollik yuqori bo'lib, o'sish sur'atlari mos ravishda 123,4 va 131,3 foizni tashkil etgan. 2025-yilda o'sish sur'ati 110,5 foizgacha sekinlashgan bo'lsa-da, investitsiya jarayonlarida ijobiy dinamika saqlanib qolgan.

2025-yilda asosiy kapitalga jami 591,1 trln so'm investitsiya yo'naltirilgan bo'lib, shundan 62,6 trln so'mi yoki 10,6 foizi markazlashgan, 528,5 trln so'mi yoki 89,4 foizi markazlashmagan manbalar hisobiga moliyalashtirilgan.

2021–2025-yillar oralig'ida markazlashmagan investitsiyalar ulushi 80,8 foizdan 89,4 foizgacha oshgan, markazlashgan investitsiyalar ulushi esa 19,2 foizdan 10,6 foizgacha kamaygan (1-jadval).

1-jadval

O'zbekistonda asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi va moliyalashtirish tarkibi, 2021–2025-yillar¹

Yillar	Asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi, trln sum	O'sish sur'ati, %	Markazlashgan investitsiyalar ulushi, %	Markazlashmagan investitsiyalar ulushi, %
2021	236,6	102,9	19,2	80,8
2022	266,2	100,2	15,7	84,3
2023	356,1	123,4	14,0	86,0
2024	507,5	131,3	10,3	89,7
2025	591,1	110,5	10,6	89,4

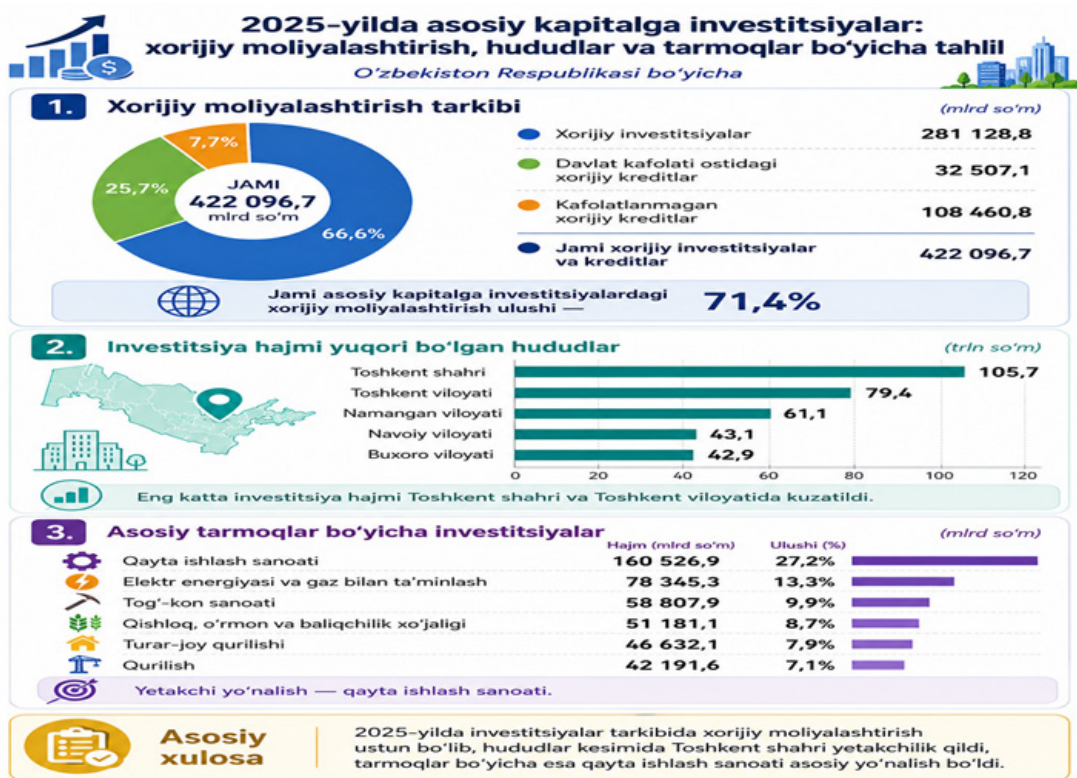
1 Manba: Muallif ishlanmasi.

Jadval ma'lumotlari 2021–2025-yillarda O'zbekistonda asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi sezilarli ravishda oshganini ko'rsatadi. 2021-yildagi 236,6 trln so'mdan 2025-yilda 591,1 trln so'mgacha o'sish kuzatilgan bo'lib, bu davr mobaynida investitsiyalar hajmi qariyb 2,5 barobarga ko'payganini anglatadi. Eng yuqori o'sish sur'ati 2024-yilda qayd etilib, 131,3 foizni tashkil etgan.

Shu bilan birga, investitsiyalarni moliyalashtirish tarkibida ham muhim strukturaviy o'zgarishlar yuz bergan. Markazlashgan investitsiyalar ulushi 2021-yildagi 19,2 foizdan 2025-yilda 10,6 foizgacha qisqargan, markazlashmagan investitsiyalar ulushi esa 80,8 foizdan 89,4 foizgacha oshgan. Bu iqtisodiyotda korxonalar mablag'lari, aholi resurslari, xorijiy investitsiyalar va boshqa bozor manbalarining investitsion jarayonlardagi roli kuchayib borayotganini ko'rsatadi.

2025-yilda xorijiy investitsiyalar va kreditlarning umumiy hajmi 422,1 trln so'm yoki 33,5 mlrd AQSH dollarini tashkil etgan. Shundan 281,1 trln so'mi xorijiy investitsiyalar, 32,5 trln so'mi davlat kafolati ostidagi xorijiy kreditlar va 108,5 trln so'mi kafolatlanmagan xorijiy kreditlarga to'g'ri kelgan. Xorijiy investitsiyalarning jami investitsiyalardagi ulushi 2024-yildagi 36,0 foizdan 2025-yilda 47,5 foizgacha oshgan. Bu o'zgarish xorijiy kapitalning mamlakat asosiy kapitalini shakllantirishdagi roli sezilarli darajada kuchayganini ko'rsatadi. Mazkur holat mamlakatning investitsion jozibadorligi ortib borayotganini, xorijiy kapitalning iqtisodiyotga faol jalb etilayotganini hamda investitsiya imkoniyatlarining kengayayotganini anglatadi. Shu sababli xorijiy investitsiyalarning hajmi bilan bir qatorda, ularning texnologik yangilanish, eksport, bandlik va qo'shilgan qiymat yaratishga ta'sirini ham baholash muhim hisoblanadi (1-rasm).

1-rasm. O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar va kreditlarning hududlar kesimidagi ulushi, 2025-yil²

2025-yilda investitsiyalar hududlar bo'yicha yuqori faollik bilan shakllangan. Eng katta hajmlar Toshkent shahri, Toshkent viloyati va Namangan viloyatida qayd etilgan. Hududlar kesimida xorijiy kapital ulushi ham yuqori ko'rsatkichlar bilan ajralib turadi. Namangan viloyatida xorijiy investitsiyalar va kreditlar ulushi 82,3 foiz, Navoiy viloyatida 82,0 foiz, Andijon viloyatida 77,7 foiz va Buxoro viloyatida 76,9 foizni tashkil etgan. Bu holat hududlarning investitsion jozibadorligi, sanoat ixtisoslashuvi, infratuzilmasi va yirik investitsion loyihalarning joylashuvi bo'yicha yuqori investitsion salohiyat shakllanganligini ko'rsatadi. 2025-yilda investitsiyalar tarkibida qayta ishlash sanoati eng katta ulushga ega bo'lib, ushbu sohaga 160,5 trln so'm yoki jami investitsiyalarning 27,2 foizi yo'naltirilgan.

Tarmoq tarkibi O'zbekiston investitsiya siyosatining sanoat va infratuzilmaviy yo'nalishga ega ekanligini ko'rsatadi. Qayta ishlash sanoatining yetakchi ulushi ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va yangi sanoat loyihalarini amalga oshirishga ustuvor ahamiyat berilayotganini anglatadi. Xorijiy investitsiyalar va kreditlarning

tarmoq tarkibida ham qayta ishlash sanoati yetakchilik qilib, jami xorijiy kapitalning 33,2 foizi ushbu sohaga to'g'ri kelgan. Elektr va gaz bilan ta'minlash sohasi 17,1 foiz, tog'-kon sanoati 11,9 foizlik ulushga ega bo'lgan.

O'tkazilgan tahlil asosida bir nechta muhim natijalarni ajratish mumkin. Birinchidan, 2021–2025-yillarda asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi qariyb 2,5 barobarga oshib, iqtisodiyotda yuqori investitsion faollik shakllangan.

Ikkinchidan, investitsiyalar tarkibida markazlashmagan manbalar ustunligi yanada kuchaygan. 2025-yilda ularning ulushi 89,4 foizni tashkil etgani davlat byudjeti va boshqa markazlashgan manbalarga nisbatan bozor va tashqi moliyalashtirish manbalarining ahamiyati oshganini ko'rsatadi.

Uchinchidan, xorijiy kapital asosiy investitsion resurslardan biriga aylangan. 2025-yilda xorijiy investitsiyalar va kreditlar 422,1 trln so'mni tashkil etib, asosiy kapitalni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynagan.

To'rtinchidan, investitsiyalarning hududiy taqsimotida sezilarli nomutanosiblik mavjud. Toshkent shahri, Toshkent, Namangan va Navoiy viloyatlarida yuqori investitsion faollik shakllangan bo'lsa, boshqa hududlarda investitsiya hajmi nisbatan past bo'lib qolmoqda.

Beshinchidan, investitsiyalarning tarmoq tarkibi sanoatlashuv jarayonining davom etayotganini ko'rsatadi. Qayta ishlash sanoati, energetika va tog'-kon sohasi eng yirik investitsiya yo'nalishlari sifatida shakllangan.

Shu bilan birga, mavjud natijalar investitsiya siyosatini faqat jalb etilgan kapital hajmi orqali emas, balki uning iqtisodiy qaytimi, texnologik samarasi, eksportga ta'siri, yaratilgan ish o'rinlari, qo'shilgan qiymat va hududiy rivojlanishga qo'shgan hissasi orqali baholash zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalari 2021–2025-yillarda O'zbekistonda asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi barqaror o'sib, iqtisodiyotning muhim o'sish omillaridan biriga aylanganini ko'rsatadi. 2025-yilda asosiy kapitalga investitsiyalar hajmining 591,1 trln so'mga yetishi, ularning qariyb 90 foizi markazlashmagan manbalar hisobidan moliyalashtirilgani va xorijiy investitsiya hamda kreditlarning yuqori ulushi iqtisodiyotda xususiy va tashqi kapitalning roli ortib borayotganini tasdiqlaydi. Investitsion siyosatda faqat investitsiya hajmini oshirishga emas, balki ularning iqtisodiy samaradorligini ta'minlashga ham alohida e'tibor qaratish zarur. Investitsiyalarni yuqori qo'shilgan qiymat yaratadigan, eksportbop va texnologik tarmoqlarga yo'naltirish lozim.

Kelgusida asosiy kapitalga investitsiyalarni jalb etish samaradorligini oshirish maqsadida hududlarning investitsion salohiyatini baholash tizimini takomillashtirish, investitsiya loyihalarining iqtisodiy qaytimini monitoring qilish, xorijiy investitsiyalarni hududlar bo'yicha muvozanatli taqsimlash, xususiy kapital va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish maqsadga muvofiq.

Investitsiyalarning tarkibiy samaradorligini baholashda investitsiya hajmi bilan bir qatorda yangi ish o'rinlari, eksport hajmi, ishlab chiqarish quvvatlari, mahalliy lashtirish darajasi, texnologik yangilanish va hududiy multiplikativ ta'sir kabi ko'rsatkichlarni ham hisobga olish zarur.

Umuman olganda, O'zbekistonda asosiy kapitalga investitsiyalarni jalb etishning keyingi bosqichi investitsiyalar miqdorini ko'paytirishdan investitsiyalarning sifat va samaradorligini oshirishga o'tish bilan bog'liq bo'lishi lozim. Aynan shunday yondashuv iqtisodiyotning uzoq muddatli raqobatbardoshligi, ishlab chiqarishning modernizatsiyasi va hududlarning barqaror rivojlanishini ta'minlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Farole T., Akinci G. (eds.). Special Economic Zones: Progress, Emerging Challenges, and Future Directions. Washington, DC: World Bank, 2011. World Bank manbasi
2. Zeng D.Z. Global Experiences with Special Economic Zones: With a Focus on China and Africa. World Bank, 2015. World Bank PDF
3. Klemm A., Van Parys S. Empirical Evidence on the Effects of Tax Incentives. IMF Working Paper No. 2009/136. DOI: 10.5089/9781451872835.001. IMF manbasi
4. Wells L.T. Jr., Allen N.J., Morisset J., Pirnia N.F. Using Tax Incentives to Compete for Foreign Investment: Are They Worth the Costs? Washington, DC: World Bank, 2001. World Bank manbasi
5. Ваҳобов А.В., Хожибакиев Ш.Х., Мўминов Н.Г. Хорижий инвестициялар. – Т.: Молия, 2010. – 180 б.
6. Раймжонов М.А. Ўзбекистонда эркин иқтисодий ҳудудларга инвестицияларни жалб қилиш: назарий асослари, ҳозирги ҳолати ва истиқболлари. – Т.: Extremum-Press, 2013.
7. Каримкулов Ж.И. Эркин иқтисодий ҳудудларга хорижий инвестицияларни жалб қилишни ривожлантириш йўналишлари. Иқтисодиёт фанлари доктори диссертацияси, Тошкент, 2019.
8. Хужамкулов Д.Ю. Эркин иқтисодий ҳудудлар. Дарслик. – Т.: IQTISODIYOT, 2019. – 408 б.
9. Буранова Л.В. Инвестиционная привлекательность Сурхандарьинской области и укрепление её финансовой базы // «Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожлантиришнинг долзарб масалалари»: халқаро илмий-амалий конференция материаллари. – Андижон: АДУ, 2019. – Б. 89–94.
10. Буранова Л. Влияние налогообложения на инвестиционную активность промышленных предприятий в

Узбекистане // Green Economy and Development. – 2026. – Vol. 4, No. 4. DOI: 10.5281/zenodo.19761807. Мақола саҳифаси

11. Буранова Л.В. Финансовый потенциал региона: понятие, сущность и значение для развития Сурхандарьинской области // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2020. – №4. Мақола PDF
12. Buranova L. Ways to Reduce the Production Cost of Industrial Enterprises in Strengthening Financial Authority // Economics and Innovative Technologies. – 2023. – Vol. 11, No. 4. – P. 155–164. DOI: 10.55439/EIT/vol11_iss4/a17

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100